List 52.

NOVICE

Tečaj XXXII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

zhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold, za pol leta 2. gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 30. decembra 1874.

Obseg: Turška kuga v Istri in na Kranjskem. — Razglas gospodarjem zarad naročila semena Ruskega lanú. — Kako prešiče s pridom rediti. — Žalostne priče kmetijskega blagostanja. — O drenaži. (Konec.) — Apno pomešano s šotnim pepelom — posebno dobra zidarska malta. — Slovensko slovstvo. — Kako se je rodila ustava Avstrijska. — Kaj popoten tujec piše o Ljubljani, o deželi naši, o prebivalcih njenih in Slovencih sploh. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Turška kuga v Istri in na Kranjskem.

Komaj je ta pošast potihnila na Kranjskem, kamor je meseca septembra in oktobra iz Hrvaškega po brezvestnih barantačih zanešena bila v 17 vasi okraja Črnomeljskega, Novomeškega, Logaškega in Kočevskega in je skupaj poginilo ali pa pobitih bilo 222 goved, ovac in kóz, se je zopet pokazala 23. dne t. m. v enem hlevu v Trnovem pri Bistrici na Notranjskem, kamor jo je zanesel neki Godec iz Istre po okuženi obleki.

Ker je v Istri v okraju Volovskem na meji Kranjski veliko vasí (Dolenje, Jelšane, Rupa, Lipa, Skalnica, Klana, Lisac in Puži) okuženih, je zato nevarnost silno velika, da ne bi vsak hip se na novo prikazala na Kranjskem, in treba je po tem takem bilo z vojaško stražo zapreti mejo proti Istri.

Da se je ta pošast razširila tako hudo v Istri, kriva je nevednost ondašnjih c. kr. okrajnih zdravnikov, ki so Turško govejo kugo za navadno grižo imeli, in se po takem ni vse to storilo, kar zapoveduje postava od leta 1868.

Tako je od ene straní kriva nevednost zdravniška — od druge pa brezvestnost barantačev, ki skrivé iz kužnih krajev gonijo živino v druge in tako neizmerno nesrečo širijo iz dežele v deželo.

Kolike vrednosti je izvedeni živinozdravnik, kaže nam iznova žalostna Istra!

Naj bi se vendar naši ljudjé enkrat spametovali iz toliko nadlog, ki jih prinese goveja kuga čez dežele, in sleparjem, ki iz kužnih dežel jim živino ponujajo, vselej pot pokazali — v sodnijo!

Razglas gospodarjem zarad naročila semena Ruskega lanú.

Ker bode družba kmetijska Kranjska za prihodnje leto zopet v stanu, gospodarjem našim pravo seme Ruskega lanú iz državne podpornice po niži ceni dati, kakor je na prodaj v štacunah, — podpisani odbor pa v ta namen mora vedeti, koliko tega semena naj naročí za prihodnjo pomlad, zato vabi gospodarje, ki želijo Ruskega (Rigajskega) lanú, ki po obilnih naših domačih skušnjah veliko prekosí vsak drugi lan, naj se zadnji čas oglasijo do svečnice pismeno ali ustmeno v pisarnici družbe kmetijske, da odbor po tem vé, koliko vagánov (mecnov) ima naročiti tega semena, ki pride iz daljnih krajev, da ga za spomladansko setev dobijo ob pravem času.

Glavni odbor družbe kmetijske Kranjske.

Kako prešiče s pridom rediti.

Iz Dolenskega.

Kdor hoče prešiče s pridom rediti, naj uboga, kar so pisale naše „Novice“, da se prešičem večkrat daje oglja, bodi si kakoršno koli, se ve da je najbolje bukovo. Kedar jih pa začneš pitati, dajaj ga jim vsaki dan; zraven pa še vsaki dan kakih 4 ali 6 surovih krompirjev. To pomaga, da se hrana hitreje prebavi in kaj radi žrejo. Danes (21. decembra) sem zaklal prešiča, pol sufolka, ki je bil star 21 mesecev in 7 dni. Meril je čez pas 5 čevljev in 8½ palcev, ter je tehtal celih 6 centov. Ako bi imel s čem, bi ga bil lahko še redil, ker je neizrečeno rad žrl.

Žalostne priče kmetijskega blagostanja.

Finančni minister je v dokaz tega, kako dobro se nam godi, v državnem zboru že enekrat povdarjal „den volkswirtschaftlichen Aufschwung“ in se pri tem sklicaval na to, „kako pridno tekó davki v cesarsko blagajnico“. „Novice“ so v svojem zadnjem listu povedale, da so Notranjci vložili prošnjo državnemu zboru za milost pri iztrjevanji zemljiškega davka, ker se z njimi neusmiljeno ravná. Enak glas o tem beremo iz Krasa v „Slovencu“, v katerem se sledeče pripoveduje:

Bilo je v neki hiši ženitovanje, kar pripeljejo v tisto hišo, ki je tudi županova, skrinjo s siromaško obleko žene in petero otrok, katere mož in oče v bolnišnici čaka rešenja svojih bolečin. Vzeli so jej skrinjo z njeno in otročjo obleko zarad 8 gold. zastalega davka. Župan in gospodar, poznavši žalostne razmere one družine, poprosi nazoče svate, ki so v tem trenutku zložili znesek zastalega davka, in sam izvrševalec uradnik, kteri je po višjem povelju le nerad spolnoval ono težavno opravilo, je, čast mu bodi! priložil dva forinta; in ubogi revi je po zbirki ostalo še 90 soldov, da je kupila živeža svojim bolnim in sestradanim otrokom.

V neki drugi vasi je pred nekaj časom gospodar bil za smrt bolan; stareji sin v nezavednosti, mlajši hi-

rajoč več let, je pred nekimi dnevi zapustil dolino solz. Gospodinja pri majhnih otrocih je leto in dan redila dva prešička, upaje si s tem kaj pomagati. Pride v vas črna vojska, vzame oba, prodá za zastane davke za 23 gold.; čez mesec bi se bila za 70 gold. lahko prodala. — Pomagaj si potem kmetič, ki veš, da nad teboj biva paša z 2000 gold. plače itd.“

O drenaži.

Spisal Fr. Kuralt.

V. Izpeljavanje drenaže.

(Konec.)

Po dovršenji jarkov počne se polaganje ceví. To delo je skoraj najvažnejše pri celi drenaži. Ako cevi niso dobro položene, lahko se zamašé ter drenaža nima potem nobene veljave. Ceví naj se položé poleg jarkov, ter se počnejo pokladati na najvišem mestu, da se voda lahko odteka in delo ne zaprečuje. Za polaganje ceví služi za to napravljena železna kljuka, katera se v cev vtakne in z njo cev na dno položi. Ko je položena prva cev, natakne se na kljuko druga ter se položi poleg prve cevke tako, da je stik (spah) popolnoma, namreč da ni nobene špranje med njim. Ako se pa druga cevka ne stika koj popolnoma s prvo, se nekoliko časa vrtí in poskuša, in ako se dobro v stik staviti ne more, se vzame druga, katera se bolj spaja s prvo cevko. Malokaterikrat so pa cevke popolnoma ravne, navadno so vsled žganja nekoliko krive. Paziti je zatoraj posebno treba na omenjeni zavinek, da se nikdar ne položi cev tako, da bi bil zavinek navzgor ali navzdol, ampak vedno na strani. Če zavinek pride navzgor ali navzdol, spah ni nikdar popolnoma in ceví se celó lahko zamašé ter zaprečujejo potem odtek vode. Okoli stika dveh ceví natakne se navadno obodek (šticelj) po 3 — 4 palce dolg, da se ceví ne zamašé tako lahko. Rabijo se pa tudi ceví brez obodka, ki so tako narejene, da se ena v drugo popolnoma sklada. Take ceví imajo mnogo bolj stalno lego, kakor pa one z obodkom, ki samo na teh obodkih slonijo, ter se vsled tega pri zagrinjanju jarkov tudi lagleje razdrobijo. Ako leži katera cev više od druge, potlači se nekoliko s kljuko v zemljo, da se s sosedno cevko dobro stika, ravno tako se s cevko nekoliko zemlje podloží, ako leží ena cev niže od druge sosedne ceví. Polaganje ceví izročí naj se vedno delavcu, kateri je že navajen, ker tak delavec polaga mnogo boljše in hitrejše, ker lahko en dan 800—1000 cevk položí.

Ko so ceví položene, začnejo se jarki zametavati ali zagrinjati. Nekoji imajo običaj, da pred ko jarke zamečejo, na stike cevk polagajo slamo, listje ali pa rušo, misleč, da cevi boljše držé. Ali ravno to včasih daje povod, da se cevke zamašé. V rušah mnogokrat nahaja se zrnje ali pa korenine različnih plevnatih rastlin, katere se počnejo razvijati, ter segajo s koreninami med stikom v cevi, ter jih zamašijo. Tudi nastane okoli ceví nekoliko praznega prostora, ker se s slamo in listjem ne more tako zadelati, kakor pa, ko se zrahljana zemlja na-nje nameče. Ta prazni prostor pa postane vedno širokeji, ker polaga na cevih s časom segnjije. Cevke zgubijo vsled tega stalnost, ter jih tlak vode lahko premakne, in odtok vode se s tem zapreči. Najboljši je, da se take polage opustí, ter že pri polaganji cevk pazi na to, da med cevkom ni nobenih špranj, ampak da se dobro stikajo. Zemlja spušča se le polagoma na cevi, da se ne premaknejo, ter se mora tudi paziti, da ni debelega kamenja vmes, da se cevi ne razdrobé. Ko so jarki zametani, povleče se s kakim težkim valjkom, da zemlja zopet dobí vodoravni površaj.

To so kratka načela, po katerih se dá odpeljavati voda po drenažnih cevih. Dragi gospodarji! sprevidite enkrat korist odpeljavanja vode iz vaših lepo ležečih travnikov. Stroški, katere vam provzroči tako delo, povrnili se vam bodo že prvo in drugo leto z obilnimi in dobrimi pridelki. Mnogo veči pa postanejo pridelki še le kasneje, ko se zemlja lahko in o pravem času obdelava. Ako izpeljavate drenažo na kakem večem zemljišči, vzemite si v pomoč izvedenca v tej stroki, da vam naredí načrt, po katerem se potem lahko izpeljava. Drenažne ceví pa dobite pri g. Net-u v Kokri na Gorenskem.

Obrtnijske stvari.

Apno pomešano s šotnim pepelom — posebno dobra zidarska malta.

Obilne skušnje v novejšem času so pokazale zidarjem neprecenljivo dobroto take malte (moltra), v kateri je apno pomešano s šotnim pepelom (Torfasche). Ométi s tako malto prestojijo vremenske uime na prostem veliko bolje kakor z navadno malto.

Ker te skušnje na Nemškem so pri nas še malo znane, naj jih povemo našim gospodarjem in zidarjem, vsaj šôte (Torf) imamo v Ljubljani in okolici njeni na tisoče centov.

Ta malta pa se napravlja tako-le:

Ko je zidar apno ugasil v primerno veliki trugi in mu je vode prilil toliko, da je apno zeló redko, potem naj dodá dvakrat toliko šotnega pepela, ki je bil, kakor apno, ugašen; šotni pepel pa mora bele barve biti ali pa belo-rumene. Ko je zidar tako napravljeno apno in šotni pepél dobro vkup pomešal, naj spustí to mešanico v apnenico.

S tako mešanico naj ravná tako, kakor z navadnim apnom, ko ga s peskom podeluje v malto.

Posebno dobra in trdna malta, narejena iz enega dela apna in 8 do 10 delov šotnega pepela, je za omét ilovčenega zidovja, katerega se le samo apnena malta težko drží, če zidovje stojí na prostem in je izpostavljeno vsakoršnemu vremenu.

Še posebno dobra je taka malta pri strehah z opeko (ceglom) kritih in kjer se korci ali žlebniki (Hohlziegel) na strešje pokladajo. S tako malto vdelani cegli in korci se trdno držijo vkljub vremenskim uímam več let, ko je nasproti z navadno malto vzidanih vsako leto treba popravljati. Malta s šotnim pepélom trdno drži kakor kamen.

Omeniti moramo le še to, da se mora šotni pepél zmirom na suhem imeti.

Politične stvari.

Kako se je rodila ustava Avstrijska.

Cesarska diploma od 20. oktobra leta 1860 imela je podlaga biti ustavi (konstituciji) taki, s katero bili bi vsi narodi našega cesarstva zadovoljni in ono ostalo bi bilo enota, ne pa popolnoma razklana na dvoje, kakor je zdaj, v Avstrijo in Ogersko.

Kakor grof Gołuhovski ni znal oktobersko diplomo izvršiti tako, da bi bil federalizem, ki je bistvo oktoberski diplomi, posameznim deželam in narodom Avstrijskim in vsem njihovim stanovom pravičen, oživil deželne ustave, tako je tudi Schmerling, ki je za Gołuhovskem ministersko krmilo v roke dobil, pokvaril duh oktoberske diplome z februarsko ustavo, ka-

tera je Nemcem dala predpravice in je kriva tega, da so se Ogri odcepili od skupne ustave.

Kako pa se je pod ministrom Schmerlingom, ki ga imenujejo „očeta“ februarske ustave, rodila ta ustava, popisuje nam knjiga viteza Bernarda Meyera, ki je ravnokar na svitlo prišla pod naslovom: „Erlebnisse des Bernhard Ritter v. Meyer.“ Ta mož je bil viši uradnik v prejšnji c. kr. dvorni pisarni in jako bistre glave bil je še z izvrstnim talentom lepe in temeljite pisave obdarovan; zato je izdeloval in spisal veliko, kar je potem pod imenom vladnih načelnikov na svitlo prišlo. Kako ga je Schmerling porabil pri izdelovanji februarske ustave, popisuje nam on sam v gori imenovani knjigi, tako-le:

„Kaka dva meseca sta še pretekla; ko grof Gołuhovski pride 14. dec. zjutraj v svojo pisarno, najde svoj odpust na svoji mizi. V tej pisarnici sem tudi jaz delal za časa grofa Belkredija, in tam mi je pokazal grof Gołuhovski, ko je nekega dne prišel že kot deželni predsednik Galicije k meni, natančno mesto, na katerem je dobil oni osodepolni spis, ki je prišel iz pisarnice cesarjeve.

Na Goluhovskovo mesto je stopil kot državni minister vitez Schmerling; ž njim vred se je notranja politika čisto premenila žalibog za državo ne na bolje, slabe nasledke je čutiti še dandanes. Po tem imenovanji prišlo je državno krmilo liberalni stranki v roke.

Malo dni po tem, ko je Schmerling prevzel državno ministerstvo, poklical je mene k sebi v pisarno, kjer je bilo že nekaj mojih tovarišev zbranih. Pozdravil nas je po svoji navadi prijazno, potem pa nam naznanil, da je treba zdaj osnovati nove deželne rede in da ga je volja onim še pri ministerstvu bivajočim gospodom, ki so že pod Bachom jih izdelovali, izročiti to delo. Vodilo pri tem naj nam bo oktoberski diplom, ki natanko loči to, kar spada v državnega zbora delokrog, od onega, kar gre v področje deželnih zborov. Osnovo temeljnih postav o državnem zastopstvu, kakor tudi splošne državne ustave pa si pridrži sam; za deželne rede in tudi deželne volilne rede naj se — oziraje se na oktoberski diplom — držimo Bachovih načrtov, toda s tem razločkom, da se ima vsako razdeljenje zastopanja po stanovih odstraniti ter namestu tega napraviti zastopstvo po interesnih skupščinah. Če bi se duhovščina, izvzemši škofe — pravi — iz Bachove osnove izpustila, potem so v ostalih treh stanovih — veliko posestvo, mesta in industrija, kmetje — določene skupščine, ki se imajo sprejeti v novi volilni red.

Tako sem zopet prišel nepričakovaje do izdelovanja kosá ustave; delo je bilo prav lahko za nas, katerim je bilo izročeno. Vzeli smo v roko oktoberski diplom, dalje deželna pravila (štatute) Bachova, se pogovorili zarad enakomernosti kopita po pojasnilih, katere nam je bil državni minister dal, in v kratkem so bili deželni redi in deželni volilni redi izgotovljeni. Minister se je ves čas malo menil za nas in naše delo, mi pa tudi nismo zvedeli najmanjše pičice o tem, kar si je minister za izgotovljenje sam pridržal.

Ukazalo se nam je, poslati svoje načrte dotičnim deželnim načelnikom, da bi se zlasti pri deželnem volilnem redu in pri razdeljenji po volilnih okrajih ravnali po tem, kar bi nam utegnili ti svetovati ali želeti. Med različnimi deželami, katerih deželni red sem imel jaz načrtati, je bila tudi Tirolska; tega dela sem se lotil s posebno marljivostjo in pozornostjo, ker mi je bila Tirolska še posebno na srcu, kajti občina Gries mi je bila podelila častno občanstvo. Nisem se vstrašil tega, da bi se utegnilo moje delo zavreči, marveč trudil sem se, deželni in volilni red tako osnovati, da bi bilo v ljudskem zastopu izraženo pravo ljudsko mnenje. Odmeril sem 60 izvoljenih zastopnikov in 4 virilne glasove, tri škofe in glavnega voditelja vseučiliščnega. Od teh 60 sem dal plemenitemu vélikemu posestvu 10, mestom in kupčijskim zbornicam 16, kmetijskim občinam pa 34 poslancev. Minister k temu razdeljenju ni ničesar opomnil, pač pa se je deželni načelnik, nadvojvoda Karol Ludovik, ali prav za prav deželni glavar grof Wolkenstein, ki je na vso moč v tem obziru vplival na nadvojvodo, odločno vstavljal in naznanil, da bo sam prišel na Dunaj se zarad tega bolj natanko pogovorit.

Ko je res prišel, me pokliče državni minister k sebi — bil je nekoliko nevoljen zavoljo tega vgovora — in me prosi, naj bi zvedel od deželnega glavarja, kaj prav za prav hoče. Podam se še isti dan zvečer k njemu, čujem njegove vgovore, pa se tudi prepričam, da se v mislih ne bova zedinila. Ker pa je bil za drugi dan določen pogovor z nadvojvodo, nisem se spuščal v bolj natančno razkladanje, marveč izročil sem deželnemu glavarju gradivo, katero sem rabil pri razdelenji glasov.

Drugi dan je bil pogovor med nadvojvodo, deželnim glavarjem in menoj; državnemu ministru se ni treba zdelo vdeležiti se ga, marveč je meni le ukazal, naj mu povem, kak vspeh je imel pogovor.

Že v začetku pogovora je grof Wolkenstein, pozvan po nadvojvodi, razložil svoje pomislike zoper moj načrt. Tri reči mu niso bile všeč; pritožil se je prvič zarad tega, češ, da je duhovščina premalo zastopana, ker bi imela v prihodnjem deželnem zboru le tri virilne glasove, in je zahteval, da bi se opatom različnih samostanov, pa še nekaterim proštom tudi dali virilni glasovi; potem se je pritožil še posebno zarad tega, češ, da se z le 10 glasovi plemstvo preveč v kot potiska, ter zahteval za-nj toliko glasov, kolikor jih imajo druge volilne kurije. Slednjič je naslanjaje se na številne razmere med prebivalci, dokazoval, da bi bila laška narodnost proti nemški zeló prikrajšana.

Pozvan po nadvojvodi sem potem jaz obširno razvijal vzroke, ki so me pri načrtu vodili. Rekel sem, da sem, kar se tiče premajhnega zastopstva duhovščine, dobil od ministra strogo povelje tako ravnati in da bi bilo vse zastonj, če bi ga skušal pregovoriti, da bi se dalo duhovščini več zastopnikov. Prosil pa sem nadvojvodo, naj bi on pri ministru se potegnil za duhovščino, ter sem izrekel nado, da se mogočni prošnji Njihove Visokosti minister ne bo vstavljal.

Kar se tiče druzega zahtevanja gospoda deželnega glavarja, pa mi je v blagor dežele najodločnejše in najresnobnejše svariti. Deželni glavar — pravim — zahteva, naj bi se v zastopstvu plemstvo zenačilo z drugimi volilnimi skupščinami; pa deželnemu glavarju bo gotovo znano, da je plemstvo Tirolsko, nekdaj mogočno po številu in posestvu, globoko padlo, ter, izvzemši nekatere rodovine, zgubilo popolnoma ves vpliv do ljudstva. Propadlo in pohabljeno plemstvo pa ni nikjer podpora konservativnemu redu, zlasti pa v monarhiji prej monarhičnim načelom škodljiv element. Na Tirolskem sloni dežele moč na kmetiškem ljudstvu, politična previdnost in pravičnost zahtevate, da se mu tudi v deželnem zastopstvu dovoli nadvladovalna večina.

Tretjo pritožbo o prikrajšanji laške narodnosti v kmetijskih volilnih skupščinah sem ovrgel jaz s tem, da sem predložil izkaze o prebivalstvu in davkih, iz katerih je bilo razvidno sicer, da so po številu duš laški prebivalci res prikrajšani; al če se gleda — na davke, vidi se, da jih severna stran Tirolske mnogo več plačuje od južne, da zadnja tedaj nikakor ni prikrajšana.

Vrh tega sem imel pa še politične pomislike, kar se tiče laškega elementa, in sem svaril pred premembo mojega načrta.

Ubogi deželni glavar ni vedel na to nič odgovoriti, jaz pa sem ponovil prošnjo do Nj. Visokosti, da bi se potegnila za veče zastopstvo duhovskega stanu, in tako je bil pogovor pri kraji. Po prošnji nadvojvodovi je duhovski stan res dobil še štiri zastopnike, voljene iz stiftov, proštov in komture nemškega reda, tako, da je bilo vseh poslancev skup 68.

Ta Tirolski volilni red je bil izjema vseh drugih; ta red je med vojnicami, katere mi je dal minister, deželi primeren, po njem je bilo mogoče, da je deželni zastop Tirolski, če tudi ne popolnoma, vendar vsaj podoben pravemu deželnemu zastopu.

Dne 26. februarija je bilo razglašeno: ustava avstrijske monarhije, temeljna postava o državnem zastopstvu, deželni redi in volilni redi."

Tako se je naredila Schmerlingova ustava. — —

Zabavno berilo.

Kaj popoten tujec piše o Ljubljani,

o deželi naši in o prebivalcih njenih in Slovencih sploh.

Bral dr. Karol Bleiweis v čitalnični „besedi" 8. novembra 1874.

Nekateri ljudje, čeravno niso jurnalisti „ex professione", imajo navado, da radi svetu naznanjajo, če so kam potovali, kaj da so medpotoma videli ali doživeli.

To isto storil je tudi neki popotnik, prišedši menda iz Dunaja v Ljubljano. Kar je videl na tej poti, ali pa kar so mu drugi povedali, popisal je v nekem časniku, ki izhaja na Dunaji že 7 let pod imenom „der Uhrwähler". Organ der Gemeinden von Niederösterreich.

Ker v Ljubljani ni znan ta časnik, pa je srce neznanega popotnika zeló težila želja, naj bi tudi mi Ljubljančani zvedeli njegove „Reise-Skizzen", zato poslal nam je „Urwählerja" v Ljubljano.

Prebravši ga kar brž sklenem priobčiti ga Vam, častita gospoda, v prvi „besedi", kajti med mnogimi resničnimi popisi prinaša toliko komičnega, da se menda ne boste dolgočasili, ako poslušate, kar piše. Temveč sem si pa tega gotov, ker nam ravno o čitalnici naši marsikaj pripoveduje, česar — sami ne vemo. Prosim tedaj za kake pol ure dobrovoljnega posluha.

Popotnik se je po Rudolfovi železnici pripeljal lansko leto septembra meseca prvikrat v Ljubljano; mudil se je na naši zemlji le par dni, a nabral si je v popotno torbico svojo različnega gradiva, rekli bi mi po domače „prav pisane robe" o deželi Kranjski, o Ljubljani, o čitalnici naši in kazini nemški, o Slovencih in Nemcih, o Kranjcih, Kranjicah in Kočevarjih, o deželnem zboru in deželnem odboru, o gemeinderathu Ljubljanskem, o dr. Jan. Bleiweisu in dr. Etb. Costi, o jeziku slovenskem in jeziku kranjskem, o časnikih Ljubljanskih, — kako se Slovenci pričkamo z nemčurji, — kaj jemo in kaj pijemo itd. itd.

Vse to je narisal v kratkih pa odločnih črticah.

Čitaje to, smo se večkrat na glas smejali o popisih njegovih; večkrat pa tudi zadovoljni prikimovali njegovi razsodbi. Mož ni hudoben človek, on ni zagrizen Nemec, in ni časniku izročil svojih „Reise-Skizzen", zato, da bi nas in deželo našo očrnil, marveč mnogo hvale jej je popeval, vmes se ve da je mnogo jako abotnega povedal; al prodal je kakor je kupil v družbi, v katero je zašel.

Kako zeló je popotnika našega vožnja skozi Gorenjsko stran zanimala, to vidi se iz vsake vrstice potopisa njegovega. Triglav, Savska dolina, Kranjska gora, Jesenice, Javornik, Bleški grad noter doli do Kranja: vse to ves navdušen popisuje tako resnično, kakor krasni naši Gorenjski kraji res zaslužijo, — ki so — da s Preširnom govorimo — sèm ter tjè v istini „podoba raja".

Omenivši visoke planine hvali marljivo gospodarstvo naših Gorenjcev ter pravi: „jedes noch so kleine Stück Landes ist dem Ackerbaue gewidmet."

Omenivši naše hribe in holmce se raduje nad cerkvami, katere kronajo skoro vsak hrib in hribček. „Ljubljana — pravi naš popotnik — katero so mi popisali kot kamnito morje, je bolja kakor njen glas („besser als ihr Ruf") čeravno onega, ki z goratih krajev le-sem pride, oči bolijo, od svitlobe zeló bliščečih se hiš, obsejanih že od južnega solnca."

Čudno! našo Ljubljano ali zavolj prave podnebne ali pa zavoljo „klerikalne" megle temno in črno popisujejo, on pa jo je našel blišeče-belo; tedaj je po vtisku, ki ga je na-nj naredila, ne vede opravičil naslov starodavni „bele Ljubljane"! Krasno alejo sred mesta, Latermanovo alejo zunaj mesta — (ne zamerite mi, da po Pruski govorim „aleja" namesti posiljene prestave slovenske „drevored") — z živo pohvalo omenja; — grad Tivoli pa s svojo rajsko lego imenuje biser (juvel) mesta našega, za katerega nas druga mesta zavidati morejo. S terase pred gradom se vidi lična panorama mesta in okolice njegove.

„Da bi narodno vprašanje na viru njegovem študiral — piše naš popotnik na dalje — šel sem opoldne v Čitalnična. Opomniti moram, da naš potopisec zmirom čitalnico našo imenuje čitalnična, brž ko ne zato, ker je na vratih Kamove gostilnice bral „čitalnična restavracija." „Čitalnična" — pravi naš pisatelj — je gostilnica, katera je središče Slovencev, Nemci pa imajo kazino. Čitalnična po vnanji obliki je navadna hiša v stranskih ulicah mesta, kazina pa je eno najlepših poslopij na kongresnem trgu. Kar se tedaj lokala tiče, so Nemci gotovo na boljem memo Slovencev."

„Bivo ali vin"? – me vpraša zala natakarica, ko se pohlevno v kotiček gostilnice stisnem, od kodar sem hotel narodne študije delati. „Bringen Sie mir ein Krügel Bier" — bil je moj odgovor. Slovenska Heba pa me na nemške te besede nekako srpo pogleda in odlazi. Povedali so mi, da v čitalnični ne govori nobena živa duša nemški, razen natakarja, ki pa je po rodu „Italijan" — (od kod je mož natakarja Italijana vzel, nam ni znano.) — Nemčurji so mu čitalničarje, katere je „Brencelj" zarad nemškega kramljanja že večkrat okregal, gotovo za „Deutschfreserje" popisali.

Navadna ura za obedovanje — piše dalje — je že pretekla, pa razun mene je le še malo gostov bilo v gostilnici, med njimi pa mnogo duhovnov, ki vsi, kakor sem slišal, so od glave do pete narodnjaki na Kranjskem."

„S slovensko kuhinjo bil sem popolnoma zadovoljen, tudi kranjsko vino mi je bilo všeč, šilhar je sicer čviček, al prav zdrav; — strašno veliko ga spijo (von dem erstaunlich viel getrunken wird") — pravi naš potopisec.

„Iz obednice — popisuje čitalnično gostilnico na dalje — se gleda na sadni vrt, v katerem na visokem kolu vihra zastava belo-modro-rudeča z znamenjem polumeseca in zvezdo, ki kaže — kakor pravi — „die Tendenz des Hauses."

Po obedu je naš popotnik šetaje po mestu prišel v stolno in nunsko cerkev, v kateri ga je zanimival posebno veliki umetno izdelani oltar iz krasnega marmora.

Zvečer pa je naletel v gostilnico „k Zvezdi“, kjer so na korist „schulpfeniga“ kegljali. Iz „schulpfeniga“ samega že lahko posnamemo, v kakošno družbo je prišel naš tujec, kar sledeči njegov popis prav očitno kaže, ki se takole glasi:

Tukaj sem v prijaznem krogu priliko imel, malo informirati se o razmerah Ljubljanskega življenja. Prepir med stranko Slovensko in Nemško je začasno nekako ponehal, sprijaznili se pa ti stranki še zmirom niste, in podoba je, da se nikoli sprijaznili ne boste, kajti tri četrtine Ljubljančanov so „slavisch gesinnt;“ to ne bo več drugače — so mi rekli — v deželnem zboru in odboru kraljuje narodna stranka. Dr. Bleiweisa titulirajo za očeta naroda, dr. Costo pa za pretendenta na to mesto; gemeinderath je ves nemški; on je skupščina cesarskih uradnikov in advokatov; komaj da celih pet mestjanov sedi v njem; Slovenci niso volili in to zato ne, ker niso upanja imeli do zmage. Slovenščina in kranjščina ste dve skozi in skozi različne stvari (zwei grundverschiedene Dinge); Slovenci še celó besednjaka nimajo in se ravno kar pripravljajo ga narediti. (Menda da s temi besedami popotnik ščiplje tiste možé, ki so krivi, da Wolfovega slovensko-nemškega slovarja še zdaj nimamo.)

V nadaljevanji svojega popisa zašel je naš prijatelj v preabotno kritiko našega jezika, ker pravi: „Slovenci ne razumejo večidel niti nemški, niti slovenski; kar fajmošter na prižnici pridigva, to je stara Kranjščina; oni nimajo bukev itd.“ — Vbogi slovenski jezik! da si upa te vsak kritikovati, ki pride za 24 ur na zemljo slovensko in gradivo svoje nabira na kegljišči „beim Stern!“ *)

V Ljubljani, pravi naš popotnik — je neka družba slovenskih žurnalistov, ki je nedavno v neki gostilnici imela svoj letni zbor; kaj da pa so tam sklenili, svet še ni zvedel. — (Naš popotnik je res svoj nos povsod imel!)

„Tagblatt,“ ki tukaj izhaja — pripoveduje potopisec nadalje — in ki ga izdržuje konstitucijonalno društvo (in kdo še?), je glasilo Nemcev (Nemčurjev bi bil moral naš popotnik reči); „Novice“ pa so organ prenapetih Slovencev „der überspannten Slovenen“. Uradna „Laibacherica“ skuša mir delati med Slovensko in Nemško stranko, če ta ali una predaleč sega; ne davnej — pravi naš pisatelj — je ona popisala v svojem podlistku sanje — (čigave? ni povedala), v katerih se je videl dr. Bleiweis kot kralj Slovencev sedeti vrh Ljubljanskega grada z razpetima rokama blagoslovič deželo Kranjsko, za njim pa je stal dr. Costa kot njegov najzvestejši prvi minister. — (Take burke, moramo reči, se vladni „Laibacherici“ sanjanjo prav pogostoma.)

„Prevroči Nemci“ — nadaljuje naš potopisec — žugajo Slovencem: „wir wollen euch schon deutsch machen“; jaz pa mislim, naj Nemci raji na to gledajo, da se od nekdaj nemška dežela v Kanalski dolini na Koroškem ne polašči; kaj mar hočejo skrb za nemščino prepustiti Lipskemu komitetu?“

Kranjci — piše naš potopisec dalje — ko je dovršil svoje studije o narodnosti slovenski — so dobrovoljen narodič, na obrazu se jim bere neka melanholija in neko potrtje srca; moški so večidel visoke krepke postave, ženske so lepe in dobro raščene „wohlgeformt“.

„Kranjska“ dežela je dobro obdelana; pšenica je studenec, iz katerega kmetu denar priteka. (O obilnem pridelku pšenice se je naš pisatelj ravno tako motil, kakor se je motil pred več leti oni, ki je lepo cvetočo našo ajdo imel za polje s samim plevelom obrašeno!)

„Velika pomota bila bi pa to — nadaljuje naš popotnik — ako bi kdo Kranjce meriti hotel po tistih ljudeh, ki na Dunaju fige in pomaranče prodajajo. To so Kočevarji, iz skrajnega kota dežele Kranjske, ker jih lastna zemlja ne redi, zato gredó po drugem zaslužku križem po svetu; Kranjci pa dozdaj še niso“.

„Kranjska dežela je ena tistih dežel, kakoršnih je v Avstriji prav malo, — tukaj se dá še prav dober kup živeti. Funt mesa veljá v Ljubljani 22 do 26 soldov, seženj drv 6 do 7 gld.; to je pač še „das gelobte Land“! Majhni kos „eine kleine Portion“ pečenke dobiš za 12 soldov, katerega pa je pošten človek sit, — in družina peterih glav more za 60 soldov v gostilnici obedovati. — (Ali ni pač v tem popisu naš potopisec majhne portiončeke pečenke gledal s povekšalnimi očali?) „Vrh tega pa — pravi naš mož nadalje — so jedila in pijače izvrstna, v obče bolje kakor na Dunaju! Povsod „appetitlich aussehende Kellnerinnen“, nikjer ni natakarjev z umazanim frakom, kakor na Dunaji. — Naš popotnik je, kakor ste, častita gospoda, ravnokar slišali, tako iskren zagovornik „der appetitlich aussehenden Kellnerinnen“, da menda zavoljo njih mu je vsaka jed in pijača bolje dišala, nego na Dunaju, morebiti so „die appetitlich aussehenden Kellnerinnen“ ga navdušile k temu popisu.

„Tujcev zahaja v Ljubljano malo, — pravi naš pisatelj — le Rudolfova železnica jih še nekaj pripelje in to čedalje več. Vtisek, ki ga Ljubljana naredi na tujca, je vrlo dober, vkljub temu da ima malo sence (mož je pozabil na „zvezdno alejo“ in „Latermanovo“) — pa veliko prahu, in južno vročino, katero popotnik tu prvikrat čuti iz severa prišedši. Naj le sem pridejo vsi, ki Kranjsko deželo in Kranjce sodijo po havsirarjih Dunajskih. Tukaj se bodo brž prepričali krivih predsodkov, ki so jih dozdaj imeli, seznanili se bodo s kotičem svetá, jako lepim in zanimivim. Res je pa, da prebivalci te dežele tujcev ne pozdravljajo s prijaznim „dobro došli“ — in to je črna pika Kranjcev. Narodni prepiri med strankami so grd madež v krasni sliki Avstrije, v severu in jugu, v vzhodu in zahodu.“ Tako piše o nas in naši deželi Dunajčan, ki ga je za 2 dni Rudolfova železnica v Ljubljano pripeljala.

Z menoj vred ste, častita gospoda, gotovo zapazili, da to, kar je sam iz sebe pisal, je večidel na hvalo deželi naši, — kar pa je zajemal iz znanih kalnih virov, tako je, kakor to beremo vsak dan tudi v domačih časnikih tacih, v katerih nemčurstvo in novodôbni liberalizem zvonec nosita.

Če ste zadovoljni s tem, kar je naš popotnik pisal resničnega, pa naprej vem, da Vam, tudi to, kar ni resnica, ne bode apetita kalilo po „besedi“ pri koščeku dobre pečenke in kozarcu hvaljenega dolenjca v „čitalnični“, kajti ako bi Vam ne dišalo ne una in ne ta, kriv bil bi samo jaz, da sem Vas traktiral z neslanim berilom, mislé, da Vam postrežem dobro vsaj danes, ko smo se zopet prvikrat zbrali v našem narodnem domu, ki se je prikupil celó našemu Dunajskemu potopiscu zavoljo „der appetitlich aussehenden Kellnerinnen“.

---

*) Kako hočemo zameriti tako čenčanje tujcu, ki biva 24 ur v Ljubljani, ako se drzne celó dr. Schaffer, ki je vendar rojen Ljubljančan in bival vedno v Ljubljani, enake neumnosti kvasiti v državnem zboru Dunajskem, in ga ni sram jih še celó „Laibacherici“ izročiti, da jih natisne od besede do besede!! Vred.

Slovensko slovstvo.

* *Domači zdravnik.* Kratek navod si zdravje vtrditi in življenje podaljšati. Po spisih modrih zdravnikov nabral Janez Volčič, duhoven Ljubljanske škofije.

Med knjigami, ki jih je marljiva družba sv. Mohora v Celovcu letos na svitlo dala, pozdravljamo s posebnim veseljem Volčičevega „domačega zdravnika" zato, ker je res vsaki hiši potrebna knjižica, da naši ljudjé zvedó, kako si morejo ohraniti zdravje, in kaj je zbolelim storiti, da zadenejo pravo. Pisatelj se je skrbno ogibal vsega, kar presega tisto mejo, ko neha umna dietetika, in nastopi mozaštvo. In ravno to dela knjižico jako koristno našemu ljudstvu, ki še celó „domačo lekarnico" (apoteko) najde v tej knjižici, ki pa je isto tako skrbno sestavljena kakor vsa knjiga. In vse to je pisano v gladki, lahko razumljivi slovenščini brez onih neslanih novotarij, ki so od danes do jutri, in katera se poslušalcem ne glasí tako nevšečno, kakor da bi bralec lešnike grizel. Naj bi tedaj te knjižice ne pogrešali v nobeni slovenski hiši!

* *„Vertec".* Časopis s podobami za slovensko mladost, ki ga izdaja in vreduje Ivan Tomšič, nastopi v prihodnjem letu že četrti tečaj.

Ker marljivo vredništvo v vabilu svojem pravi, da „Vertec" ostane še vedno to, v kar je odmenjen, namreč: slovenskej mladini v poduk in zabavo, zato ga tudi mi radostni priporočamo dotičnim krogom, po lastnih skušnjah prepričani, da res lepo spolnuje svojo nalogo.

Mnogovrstne novice.

* *Vesela novica zdravnikom.* V Londonu je nek zdravnik bolno ženo operiral. Stan njen pa se po operaciji ni zboljšal, ampak pohujšal, zato je najviša sodnija zdravnika obsodila, da mora bolni ženi 500 funtov sterl. plačati. Ko bi se tudi še kje drugod take sodnije vpeljale!

* *Goveja kuga* razsaja po Istriji. V okrajih Voloska, Kastva, po vaséh Rupa, Jelšane, Lipa, Dolenje itd. pobrala je že veliko goved. Namestništvo v Trstu prepoveduje toraj vse živinske semnje v Istriji. Naj bodo gospodarji, posebno na meji, pazljivi, da si po kateri koli neprevidnosti te nadloge ne nakopljejo, prav poseben pozor imeti dolžna so pa županstva.

* *Železne podklade,* namesto lesenih misli severnozapadna železnica za poskušnjo na kratki poti narediti. Ko bi se ta poskušnja dobra skazala, bil bi to le velik dobiček fužinam, pa tudi na veliko korist gozdom.

Naši dopisi.

V Gorici 26. dec. — Včerajšnji praznik nam je tukaj grozovito zločinstvo oskrunilo. Preteklo noč so nekega L. iz Renč v kavarni „La Fenice" umorili. Morilec — pravijo — da je Goričan. Sicer pa niso okoliščine še natančno znane. — Kradenja tudi ni še konec; marveč je predrznost tatovska še zmiraj veča. Ta teden so bili na širokem Travniku začeli lomiti vrata pri neki štacuni. Naša policija je tako nezmožna, da so se v Raštelu (ulici) štacunarji združili ter si sami z dovoljenjem sl. policije svojega ponočnega čuvaja vzdržujejo. Slišim, da tudi prodajalci na Travniku mislijo tako storiti. — Cesar je potrdil našega deželnega zbora postavo, zadevajočo ustanovo zemljiščnih knjig (gruntnih bukev). Pač čas je bil, da se je ta stvar enkrat izvršila. — Po 3 lepih dnevih imamo danes spet sneg, pa le malo ga je in se sproti taja.

Iz Koroškega. — Nič veselega „Novicam" ne morem poročati iz naše dežele. Fužine naše hirajo, ker je kupčija z železom že zdaj zeló klaverna, in upanje po boljših časih čedalje bolj gine. Za železnice Dalmatinske se potrebuje 150.000 centov šin; misliti bi se smelo, da fužine Koroške, Štajarske in Kranjske bodo svoje železo dale za to potrebo; al Angleži nam bodo s svojim cenejšim železom spet ta zaslužek vzeli, kajti v Dalmacijo moramo colnino odrajtovati in poleg tega je vožnja po železnici pri nas tako draga, da se ne moremo meriti z Angleži; ker je vožnja na priliko iz Koroškega v Spljet dražja, kakor iz Angleškega do Spljeta. — Tudi s tem, da z železnico iz Koroškega na Pontebo ne bode nič, je naši železnini hud udarec prizadet, kajti Koroško najbolj živí od obrtnije z železnino. — Tem žalostnim poročilom nasproti naj Vam naznanim hvalevredni sklep mnogih županov, ki so se unidan zbrali v Vošpergu in peticijo osnovali v tem, da bi se v njihovih občinah odstranilo priležtvo (konkubinat), katerega se nahaja v ondašnjih krajih groza veliko, kajti kamor pogledaš, vidiš razuzdanih priležnic, ki so gnjusoba vsaki pošteni družini. — Konečno naj še to dostavim, da se spet letos nahajajo pri nas pogostoma stekle lisice.

Iz Maribora 24. dec. — Kakor časnik „Vorwärts" piše, so obhajali tiskarji prodane „Narodne tiskarne" te dni slovesno dan, ko je novi principal gospod prof. Pajk prevzel tiskarnico.

Iz Ljubljane 30. dec. — Včeraj je pretekel obrok za reklamacije pri trgovski in obrtnijski zbornici. Kakor slišimo, je okoli 150 pritožeb takih, ki reklamujejo pravico volitve v trgovskem (kupčijskem) razdelku, na katerega je glavar volilne komisije vitez Vesteneck vso svojo pozornost obrnil, da bi nemčurjem naklonil večino v prihodnji zbornici. Kako bode glasovita komisija presojevala vložene pritožbe, to se iz njene kompozicije volilnega imenika že lahko sodi; al po pregovoru: „da se resnica prav spozná, treba slišati dva zvoná", bode šel rekurs na više mesto — pred ministerstvo na Dunaj; vsaj je vladni načelnik vitez Widmann deputaciji rekel, da je pritožba še na više mesto odprta.

Gospodom volilcem v zbornico trgovsko in obrtnijsko!

Volitve v zbornico trgovsko in obrtnijsko na Kranjskem se bližajo; treba tedaj, da volilci zvedó, katere možé naj volijo.

Da se izberó pravi odborniki, posvetovali so se nekateri tukajšnji trgovci in obrtniki in še drugi rodoljubi, pa se zedinili v sledečih kandidatih, katerih 10 spada v oddelek trgovski (kupčijski), 10 v oddelek obrtnijski (rokodelski), 2 pa v oddelek rudarski.

V imenu odbora političnega društva „Slovenije" Vam tudi „Novice" priporočajo iste možé, da jih volite, kedar pride čas volitve, ki bodo očitno oklicani.

Volilci, ki ste trgovci (kupci) in od gospóske dobite glasovnico, da volite 10 odbornikov v **trgovski** oddelek, volite od prvega do zadnjega te-le možé:

Gospoda Janeza Fabjana, trgovca v Ljubljani,
„ Janeza Jamšeka, „ „
„ Franceta Kolmana, „ „
„ Jožefa Kušarja, „ „
„ Rudolfa Naglača, trgovca v Škofji Loki,
„ Vaso Petričiča, trgovca v Ljubljani,
„ Franceta Regoršeka, trgovca v Ljubljani,
„ Ferd. Sajovica, trgovca v Kranji,
„ Franceta Souvana, trgovca v Ljubljani,
„ V. C. Zupana, „ „

Vi volilci pa, ki ste obrtniki (rokodelci) in dobite pooblastnico za volitev v **obrtnijski** oddelek, volite sledečih 10 mož:

Gospoda Janeza Dolharja, ključarja v Ljubljani,
„ Franceta Drašlerja, čevljarja v Ljubljani,
„ Franceta Goršiča, orglarja v Ljubljani,
„ Janeza Goliaša, krčmarja v Ljubljani,
„ Edvarda Hohna, bukvoveza „
„ Janeza Horaka, rokovičarja „
„ Franceta Hrena, žagarja v Cirknici,
„ Avgusta Maršaleka, krojača v Ljubljani,
„ Henrika Ničmana, bukvoveza „
„ Miha Pakiča, lesninarja v Ljubljani,
„ Antona Permeta, peka v Ljubljani,
„ Pavla Skalèta, kovača in živinozdravnika v Ljubljani.

Vi pa volilci fužinarji, ki dobite pooblastnico za volitev v **rudarski** ali **fužinarski** oddelek, volite sledeča 2 odbornika:

gospoda Janeza Přibila, rudarja in nadinženirja,
„ barona Miha Zois-a, rudarskega posestnika.

Če tudi vseh tukaj Vam priporočanih mož ne poznate osebno, ali če morebiti ta ali uni ni Vam ves po volji Vaši, nikar ne spreminjajte imen; držite se nasvetovanih natanko, kajti v boji s sovražvikom treba se je podvreči poveljstvu vojskovodjev, da iz raztresenosti ne dohaja zmaga protivniku.

Volilci!

Trgovska in obrtnijska zbornica je važna naprava; ona je v kupčijskih in obrtnijskih zadevah svetovalnica vladi, ki jo za svèt poprašuje, katera pa tudi o imenovanih zadevah iz lastnega nagiba svoje želje razodevati sme na prid domačemu trgovstvu in obrtnijstvu; ona voli tudi dva poslanca v deželni zbor itd. Gotovo važna je tedaj zbornica. Da pa ona more vspešno delati, treba je, da se izvolijo možje, ki poznajo in ljubijo domovino svojo, in kterim je blagor njen pri srcu.

Zato naj voli vsak v svojem oddelku tukaj nasvetovane može, samo te in nobenega druzega.

Toliko za danes; drugi pot povemo, kako naj se glasovince podpisujejo in kam pošiljajo.

— (*Iz seje deželnega odbora 23. decembra.*) Babico Pavlino Ulago v deželni porodnišnici in šoli za babice je deželni odbor definitivno v službi potrdil. — Deželna poslopja (razun deželnega gledišča) je deželni odbor za leto 1875 dal pri banki „Sloveniji“ proti škodi po ognji zavarovati. — Prošnja župana Topliške občine pri Novem mestu za odpust iz županstva se je vslišala in vsled tega volitev novega občinskega predstojnika naročila. — Od Kranjskega deželnega zbora sklenjena postava, da se odpravi šolnina (učnina), in sklep, da se leta 1875 pobira 10% priklada k direktnim davkom za normalno-šolski zaklad, sta zadobila cesarjevo potrjenje.

— (*O banki „Sloveniji“*) moremo danes prav vesele novice naznaniti. Banka, ki so jo nemčurji že pokopano proglaševali, čvrsto se vzdiguje na bolji stan, in zopet moremo konstatirati, da so duhovni domoljubi prve vrste; ne le, da jih je na delnice največ uplačalo, podpirajo banko tudi pri naberanji zavarovancev, eni djansko, drugi moralično; že je mnogo crkvenih poslopij pri banki „Sloveniji“ zavarovanih, in še več jih bode, kedar zavarovanje pri asekuranci „Riunione“ zapade. — Kakor naši bralci iz današnjega poročila o poslednji seji deželnega odbora zvedó, je tudi deželni odbor zopet vsa deželna poslopja, razun gledališča, zavaroval pri njej. Celega zneska dozdaj vplačanih delnic ne moremo pa že danes naznaniti, bodemo ga pa po seji opravilnega sveta, ki bode 3. januarja prihodnjega leta. — Največa zasluga, da se je stvar v banki „Sloveniji“ zdaj tako na dobro obrnila, pa gre gotovo gosp. Jožefu Debevcu, — ki je ob enem tudi generaldirektor bankini, in vsaki dan od zora do mraka marljivo sedi v pisarnici njeni in neutrudljivo nadzoruje vse agende njene, podpiran od marljivega odbora, jako poštenega blagajnika gosp. Fr. Kadilnika in druzih vestnih uradnikov, na majhno število reduciranih. Banka naša je zdaj srečna, da se je znebila alasovitega Treuensteina, pa tudi druzih v ptujih deželah iskanih generaldirektorjev. Tako domača moč zdaj dela na korist domačemu zavodu. Slava!

— (*Iz Škofje Loke*) so 20. d. t. m. nekega psa, ki je bil 18. dne t. m. s steklim v dotiki, pripeljali v živinozdravnišnico tukajšnjo v opazovanje, ali se bode v njem prikazala steklina ali ne. Ko se je lastniku razložilo, da, če tudi v 6 tednih ali še dalje se ne prikaže steklina, vendar ni pes varen tega, da ne bi stekel čez več mescev, zato ga je pametni mož dal koj vbiti, da sebe, družino svojo in druge ljudi obvaruje pozneje velike nesreče. Žalibog pa, da niso vsi ondašnji lastniki psov, ki so bili s steklim v dotiki, tako razumni, da bi jih dali pobiti, in da jih raji zatajijo, kakor da bi jih izročili konjaču, kakor postava ukazuje, potem pa si, če tak pes steče, nakopljejo hudo kazen na glavo in so krivi velike nesreče, ki se utegne p imeriti po skrivanem in pozneje steklem psu.

— (*Gospod Förchtgot-Tovačovsky*), kateremu je čitalnica naša nedavno poslala 105 gold. v podporo, je pretekli teden umrl. Ž njim smo Slovani zgubili enega najslavniših skladateljev narodnih pesmi, s katerimi si je rajni postavil spominek za večne čase. Bodi mu zemljica lahka!

— (✝ *Andrejčkov Jože.*) Zopet nam je nemila smrt pobrala nadepolnega slovenskega pisatelja Jožefa Podmilšaka, znanega pod pisateljskem imenom „Andrejčkov Jože“. Dasiravno še ne 30 let star je bil že vendar po vsem slovenskem svetu znan zlasti po svojih ličnih povestih, katere je pisal posebno za Mohorjevo družbo, za „Besednika“, „Zoro“ itd. Tudi „Novicam“ je marsikaj podal ter poslovenil nekoliko gledišćinih iger. Kot telegrafičen uradnik je obležal za jetiko, katera ga je spravila prezgodaj pod zemljo. Njegove povesti so slovenskemu ljudstvu zeló priljubljene zavoljo prav ljudskih predmetov in gladkega prav domačega jezika. Ime „Andrejčkov Jože“ bo živelo med narodom, njemu pa bodi zemljica lahka!

— (*Slov. gledišče*) je bilo preteklo soboto po vsem izvrstno: prostori polni, mikavna igra živahno in gladko igrana, žive podobe vrlo predstavljene, za kar gré posebna hvala razen predstavljalcem še aranžêrjema gosp. Dreniku in Franket-u; — res, prav veseli nas, da moremo enkrat zopet z lahko vestjo dobro pisati o našem gledišču. — Igra „Zakleti princ“ je zeló kratkočasna burka, gosp. Kajzelj je imel in porabil priliko pokazati vnovič svoj eminentno komični talent; pohvala, ki mu je glasno donela iz vseh prostorov, je bila gotovo zaslužena. Tudi pri gospodičini Ledarjevi smo z veseljem zapazili napredek, pridnost in pa prijetna unanjost jo utegnete spraviti do ljubljenke občinstva. Drugi igralci in igralke so imeli manjše naloge, pa so jih prav dobro izpeljali. Jezik v tej burki ni ravno prav gladek, prevod malo okoren. — Prihodnja predstava bo v sredo na sv. treh kraljev dan.

— (*Vabilo k veselici na Silvestrov večer*) v četrtek 31. dne t. m. v čitalnični dvorani. Program: 1. Zajc. „V boj“, moški zbor. — 2. Otto „Veseli pajdaši“, osmospev. 3. „Komično berilo“ gosp. A. Jeločnika. 4. Otto „Pevska popotnica“, šaljivi moški zbor. 5.

„Dramatični kaleidoskop“, humoristična deklamacija. Gosp. J. Nolli. 6. „Devi“, čveterospev. 7. Herold, romanca iz opere „Zampa“, poje gosp. J. Nolli in moški zbor. 8. „Velik dramatični muzikalni quodlibet“. 9. Blodek „Stari Jurij se ženi“, šaljiv moški zbor. 10. Vašak „O radostno potovanje“, moški zbor. — Loterija. — Med posameznimi številkami igra sekstet c. k. vojaške godbe. Začetek ob 7. uri zvečer. Vabljeni so na to veselico tudi udje „Sokola“ in dramatičnega društva.

— (*„Brencelj“ št. 13, 14 in 15*) bo prifrčal jutri zadnjikrat v tem letu poln mikavnega gradiva in podob, ki bodo kazale glagosovitega Fränzl-Vesteneka življenje in dejanje. Po novem letu bo pričel svoj VII. letnik in izhajal podvakrat na mesec, zaostale številke VI. letnika pa bo svojim starim naročnikom podal meseca januarja in februarja. Gledé na to, da je nam Slovencem šaljiv in zabavljiv list živa potreba in da se „Brencelj“ drži trdno svojega načela: pikati in šibati sovražnike naroda slovenskega, in to vkljub hudim zaprekam, ki se mu delajo od različnih strani, ga z dobro vestjo moremo priporočati vsem Slovencem tem bolj, ker je cena njegova jako nizka, znaša le 3 gld. za celo leto in 1 gld 50 kr. za pol leta.

— (*Čudna prikazen.*) Včeraj so videli kmetje pri Tomačevem ob Savi blizo Ljubljane medveda, ki se je boje iz hribov v nižavo priklatil. Nekaj Ljubljanskih lovcev ga je šlo iskat, pa so se vrnili zvečer domu — brez medveda, čegar sled so pač videli. Pred kratkem so vstrelili na Igu tako zver. Čudno res, da si upa medved pozimi v nižavo tako blizo Ljubljane.

Za nagrobni spominek Hicingerjev so dalje darovali: g. Franc Souvan stareji 5 gold., g. Franc Souvan mlaji 5 gold., g. Ferd. Souvan 5 gold., g. dr. Costa 5 gold., g. Janez Murnik 4 gold., g. Miha Peternel 3 gold., g. P. Urh 1 gold., g. J. Volc 1 gold., g. M. Močnik 1 gold., g. A. Praprotnik 1 gold., g. J. Marn 3 gold., g. J. Porenta 1 gold., g. K. Kljun 1 gold., g. L. Jeran 2 gold., g. A. Zamejec 2 gold., g. dr. J. K. Pogačar 5 gold., g. dr. J. Gogala 5 gold., g. J. Gnjezda 2 gld., g. Fr. Kramar 1 gold., g. Val. Krisper 10 gold., gospodičina Fani Blaznikova 3 gld. Milostljivi gosp. knezoškof dr. Widmer tudi so radi obljubili pripomoči k napravi tega spominka.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — 20. dan t. m. bila je sedemletnica, kar je tako imenovano „purgarsko ministerstvo“ vpeljalo sedanjo, iz Schmerlingove prenarejeno ustavo. In čujte! Še celó ustavoverci nikjer niso obhajali spomina na njen rojstni dan. Državni poslanec dr. Kronawetter, liberalec prve vrste in nemec, je ministerstvu celó v obraz rekel: „Kaj neki imamo od te ustave? Nič!“

— Slovenci na Dunaji bivajoči so sklenili, da prestane njihovo društvo „Slovenija“ in se združi s Hrvaškim društvom „Velebit“ imonovanim.

— Delegaciji se boste zbrali še le prihodnjo jesen, to menda zarad tega, ker je tastranskim deželnim zborom, ki se imajo sniti okoli 10. aprila, odmenjeno dalje zborovanje.

— Iz preteklega zasedanja državnega zbora nam je še nekoliko omeniti. Volitve vélikega posestva na Gornje-Avstrijanskem so bile overžene in sicer zato, ker so bili med volilci tudi vživalci cerkvenih beneficij. Zbornica je vkljub temu, da je minister Unger se na vso moč potezal za volilno pravico teh vživalcev, vzela jim to pravico z večin le 4 glasov. Slovenskih poslancev razen grofa Hohenwarta in Barbota ni bilo pri tej seji; da bi bili vsi nazoči, bi pač ta čudni sklep ne bil obveljal. Tedaj duhovni naj le plačujejo, ne volijo pa ne! To je liberalzem, da se Bog usmili!

— Vrli Gorenještajarski poslanec Bärenfeind, o katerem smo že nekaj poročali, je prav dobro naslikal v državnem zboru novo šolo tako le: „Znamnja novih šol so: veči stroški, manjši vspehi in pa naravna divjost mladine. Šola je postala sredstvo liberalizma (na Slovenskem tudi nemčurstva). Učiteljstvo se ščuje k sovraštvu proti cerkvi, nasledek je spačenje učiteljskega stanu. Sploh se tako postopa, kakor da bi bilo ljudstvo le zavoljo učiteljev na svetu. Ljudstvu ne gre v glavo, odkod ima vlada pravico, z liberalizmom ljudi siliti. Dozdaj so otroci še lastnina starišev, ne pa lieberalizma.“ Pač prav!

— *Na Českem* bodo imeli mesece februarja zopet nove volitve za državni zbor, meseca marcija pa za deželni zbor. Čehi so že čez 20krat pokazili, da se volitev ne ustrašijo, ter vselej volili ravno tiste možé; ves svet vidi in sliši glasni protest, ki se v českih volitvah razodeva zoper sedanjo sistemo; le Dunajski vstavoverci so slepi in gluhi, ter menijo enkrat doseči, kar jim je že čez 20krat spodletelo.

Iz Rima. — Škof Strossmayer je 12. dan t. m. došel v Rim. Nedavno je ta naš mecên jugoslovanski daroval glavnici za podporo revnih slušateljev na vseučilišči Zagrebškem 10.000 goldinarjev.

— *Pruska.* Bismarka peče vest, zato se mu zmiraj sanja, da ga hoče kdo umoriti. Zopet je namreč naznanil Berolinski policiji, da mu je nekdo s smrtjo žugal. Nekateri pa mislijo, da za vsem tem ne tiči nič druzega, ko nenasitljiva slavehlepnost Pruskega kancelarja.

Opazka. V zadnjem listu „Novic“ je po pomoti izostala opazka, da jim je priložena dokladnica „Glagoliški napis“.

Kursi na Dunaji 29. decembra.

5% metaliki 99 fl. 90 kr.	Ažijo srebra 106 fl. — kr.
Narodno posojilo 74 fl. 85 kr.	Napoleondori 8 fl. 91 kr.

Vabilo na naročbo „Novic“
za leto 1875

ponavljaje sklicujemo se na oglas v 50. listu, in slovó jemaje v starem letu od prijateljev svojih, želimo naši pravični reči veselejše novo leto, kakor bilo je preteklo.

V to pomozi mili Bog pod geslom sloge vseh političnih strank Avstrijskih, ki stojé v taboru federalizma, kateremu korenika je „nepreklicljiva“ oktoberska diploma od leta 1860!

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Založnik: Jožef Blaznikovi dedici v Ljubljani.